

AQLI ZAIF BOLALARGA MATEMATIKANI O'RGATISHNING SAMARALI USULLARI

Shadiyeva N.H.

*Jizzax Davlat Pedagogika Universiteti
Maxsus pedagogika kafedrasi o'qituvchisi*

Tayanch so'zlar: aqli zaif bola, matematikani o'rgatish, o'quvchilarning faol pozitsiyasi, ijobiy munosabat, kognitiv qiziqish, didaktik o'yinlar, mental arifmetika, matematik diktant, qiziqarli sanash, jonli raqamlar, arifmetik lotto, matematik esse.

Ключевые слова: умственно отсталый ребенок, обучение математике, активная позиция учащихся, позитивный настрой, познавательный интерес, дидактические игры, ментальная арифметика, математический диктант, интересный счет, живые числа, арифметическое лото, математическое сочинение.

Key words: mentally retarded child, teaching mathematics, active position of students, positive attitude, cognitive interest, didactic games, mental arithmetic, mathematical dictation, interesting counting, live numbers, arithmetic lotto, mathematical essay.

Mamlakatimizda ta'lim oldida turgan ustuvor vazifalardan biri alohida ta'limga muhtoj bolalarni o'qitish muammosidir. Haqiqiy o'qituvchilik amaliyotida o'qituvchi ko'pincha oddiy maktabda o'qiydigan imkoniyati cheklangan bolalar bilan ishlashga to'g'ri keladi. Bu esa bo'lajak o'qituvchining, xususan, matematika o'qituvchilarining «nostandart» bolalarni o'qitishga tayyorligini rivojlantirish zarurligini ko'rsatadi.

O'quv materialining mazmuni, o'rganish tezligi va ta'lim natijalariga qo'yiladigan talablar, qoida tariqasida, imkoniyati cheklangan bolalar uchun qiyinchilik tug'diradi. Bunday bolalarda matematik bilimlarning minimal zaxirasi yetishmasligi, o'quv faoliyati usullarining, fikrlashning asosiy operatsiyalarini ishlab chiqilmaganligi ularning o'quv faoliyatida faol namoyon bo'lishiga imkon bermaydi, shuningdek, ularda o'rganishga salbiy munosabatni shakllantiradi. Shuning uchun umumta'lim maktablari uchun an'anaviy matematika o'quv dasturi bunday bolalar uchun mos emas.

Aqliy nuqsonlari bo'lgan bolalar erta yoshdan boshlab rivojlanishda normal rivojlanayotgan tengdoshlaridan orqada qoladilar. Ularning rivojlanishi past

sur'at va sifat xususiyatlari bilan ajralib turadi. Go'daklik davrida ular normal rivojlanayotgan boladan farqli o'laroq, ularda tik turish, ijtimoiy va hissiy rivojlanishi kechikadi. Aqli zaif bola kattalar bilan muloqot qilishga intilmaydi. Bir yoshga kelib, aqliy zaifligi bo'lgan bola chaqaloqlik davridagi yetakchi neoplazmalarning kechikishi va sifat jihatidan o'ziga xosligini boshdan kechiradi: kattalar bilan muloqotning birinchi shakllari yetarli darajada shakllanmagan; fan faoliyatini o'zlashtirish deyarli yo'q; birinchi ijtimoiy tuyg'ular yetarli darajada shakllanmagan;

Hamma chaqaloqlar o'z vaqtida yurishni boshlamaydi, ularning yurishi uzoq vaqt davomida beqaror, chayqalib, noqulay bo'lib qolishi mumkin. [16, 89-bet] Aqli zaif bolalarda uzoq vaqt davomida dala xulq-atvori (ixtiyorsiz, bolani o'rab turgan moddiy vaziyat bilan shartlangan) va ob'yektiv dunyoga nisbatan zaif qiziqish kuzatiladi. Bolalar rasmlarda o'zlariga ma'lum bo'lgan narsalarni tanimaydilar, chunki bu yoshda ular ongning belgi-ramziy funksiyasini rivojlantirmaydilar.

Nutqning rivojlanishi so'z boyligining kamligi bilan tavsiflanadi, nutq erta yoshda paydo bo'lmasligi mumkin va bolalar faqat o'rta maktabgacha yoshda gapira boshlaydilar. Maktabgacha yoshda, erta yoshda atrofdagi kattalar uchun ko'rinmas yoki deyarli sezilmaydigan buzilishlar yanada aniqroq bo'ladi.

O'yin, o'quv, mehnat faoliyatlari, shuningdek, muloqot to'g'ri rivojlanmaydi. Bu aqliy jarayonlar: diqqat, idrok, xotira, fikrlashning yetuk emasligi yoki yetarli darajada rivojlanmaganligi bilan bog'liq.

Kognitiv sohadagi buzilishlar aniq namoyon bo'ladi. Diqqatning buzilishi birinchi o'ringa chiqadi: diqqatni jamlash qiyin, ular bitta vazifaga e'tiborni jamlay olmaydilar, chalg'itish va beparvolik kuchayadi. Aqli zaif bolalarning ta'lim faoliyati o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lib, ularning psixofizik rivojlanish darajasi bilan belgilanadi. Ushbu toifadagi bolalarning jismoniy rivojlanishi, odatdagidek rivojlanayotgan tengdoshlaridan farqli o'laroq, pastroq bo'y, vazn va ko'krak hajmi bilan tavsiflanadi. Kuch, tezlik va chidamlilik kam rivojlangan. (N.P.Veysman, V.M.Mozgovoy) Bu toifadagi bolalarda psixomotor ko'nikmalarning o'ziga xos xususiyati shundaki, yuqori darajadagi faoliyatning rivojlanishi oddiyroq harakat shakllarining keskin rivojlanmaganligi bilan uyg'unlashadi. [16; 36]

M.M. Nudelman, E.M.Kudryavtsevlar ushbu toifadagi bolalarni idrok etishda farqlashning yo'qligi, hajmning pasayishi, fazoviy idrok etish va fazoda mo'ljal olishning sezilarli darajada buzilishi sifatida tavsiflaydi.

Ko'pgina mualliflar tomonidan olib borilgan tadqiqotlar aqliy rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalar xotirasining quyidagi sifat xususiyatlarini qayd etadi.

Aqliy zaiflikning asosiy nuqsoni - barcha kognitiv faoliyatning rivojlanmaganligi. Ushbu kam rivojlanganlik darajasi har xil bo'lishi mumkin. Aqliy zaiflikning to'rtta darajasini ajratish odatiy holdir: yengil, o'rtacha, og'ir va chuqur.

Yengil aqliy zaiflashgan maktabgacha yoshdagi bolalar har doim ham xarakterli fenotip yo'qligi sababli klinik jihatdan erta tashxis qo'yilmaydi. Tashxis ko'pincha umumta'lim maktabga qabul qilingandan keyin, ya'ni ijtimoiy mezonlar asosida amalga oshiriladi. Bunday bolalar materialni juda sekin o'zlashtiradilar va hech qachon o'rtacha yosh darajasiga yetib bormaydilar.

Kasallikning yengil darajasi bilan bolalar muloqot va o'z-o'zini parvarish qilish ko'nikmalarini o'rganishlari mumkin, ular sensormotor rivojlanishda minimal kechikishlarga ega. Bunday bolalarda organik miya nuqsoni aniqlanmasligi mumkin, aqliy zaiflik esa aqliy rivojlanishning past genetik salohiyati va bu potentsialni amalga oshirishga imkon bermaydigan noqulay mikrosotsial sharoitlar bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Kechki o'smirlilik davrida ular umumiy ta'lim maktabining beshinchi-oltinchi sinf o'quv dasturini o'zlashtira oladilar. Ular tashqaridan ozgina yordam yoki yo'l-yo'riq bilan mustaqil yashashlari va uy-ro'zg'or ishlarini boshqarishlari mumkin. Aniqlanishicha, aqliy zaiflikning bunday darajasi ko'proq ijtimoiy-iqtisodiy va ta'lim darajasi past bo'lgan populyatsiyalarda aniqlanadi, bu uning kelib chiqishida genetik va ijtimoiy omillarning o'zaro ta'siri muhimligini tasdiqlaydi.

Ular oddiy kasbni kasb-hunar maktablarida o'rganadilar, bu ularga jamiyatga moslashishga va mustaqil hayot kechirishga yordam beradi. Ular ishlab chiqarishning oddiy sohalarida yoki xizmat ko'rsatish sohasida ishlashi mumkin, ammo ular yangi hech narsa taklif qila olmaydi yoki ish jarayonida biron bir yaxshilanishni amalga oshira olmaydi. Ba'zan ular chizish va qo'shiq aytish qobiliyatini namoyon qiladilar. Salbiy ta'sirga duchor bo'lgach, ular nisbatan osonlikcha qonunni buzishi mumkin, buning uchun ular jinoiy javobgarlikka tortiladilar.

Maxsus maktabning asosiy vazifalari. Aqliy nuqsonlari bo'lgan bolalar alohida yondashuvni talab qiladi. Bu bolalar uchun deyarli hamma narsa qiyin, shuning uchun har bir dars bir xil muammoni hal qilishi kerak: o'rganilayotgan materialni qanday qilib ochiq, qiziqarli va esda qoladigan bo'lishi kerak.

Aqli zaif bolalarning ta'lim motivatsiyasi keskin past bo'ladi. Ular uchun uzoq vaqt davomida yetakchi faoliyat o'zining boshlang'ich shakllarida o'yin bo'lib qoladi. Intellektual kechikish kognitiv qiziqishning rivojlanishiga sezilarli darajada to'sqinlik qiladi. Bolalarning motivatsion sohasining zaiflashishini hisobga olgan holda, o'qituvchining darsdagi asosiy pedagogik vazifalardan biri - ta'lim motivlarini shakllantirishni hal qilishi kerak.

Bunda ta'lim motivatsiyasi aqli zaif bo'lgan bolalar bilan rivojlanish uchun quyidagi korreksion ishlarni bajarish kerak:

- o'quvchilarning faol pozitsiyasi,
- ijobiy munosabat,
- kognitiv qiziqish.

Matematika juda katta ta'lim salohiyatiga ega: u bolalarda halollik, mantiqiy fikrlash, mustaqil fikr yuritish va ijodiy bo'lish qobiliyatini rivojlantiradi.

Maktabda matematikani o'qitish o'ziga xos fan va amaliy xarakterga ega bo'lishi hamda o'quvchilarning hayotiy va kasbiy tayyorgarligi bilan ham, boshqa o'quv fanlari bilan ham chambarchas bog'liq bo'lishi kerak.

Maktabda matematikani o'qitishning vazifalari:

- o'quvchilarga kelajakdagi mehnat faoliyati bilan shug'ullanishlariga yordam berish;
- matematikani o'qitish orqali o'quvchilarning umumiy rivojlanish darajasini oshirish va iloji bo'lsa, ularning bilish faoliyati va shaxsiy fazilatlaridagi kamchiliklarni imkon qadar tuzatish;
- o'quvchilarda maqsadlilik, sabr-toqat, tezkorlik, qat'iyatlilik, mehnatsevarlik, mustaqillikni tarbiyalash, ularda o'z-o'zini nazorat qilish ko'nikmalarini shakllantirish, aniqlik, ishni to'g'ri rejalashtirish va boshlangan ishni oxiriga yetkazish ko'nikmalarini shakllantirish.

Matematikaga qiziqishni rivojlantirishga qaratilgan usullar. en o'z amaliyotimda matematika darslarida aqli zaif o'quvchilarni o'qitishning quyidagi usullaridan foydalanaman:

Tushuntirish va tasvirlash usuli, o'qituvchi tushuntiradigan, bolalar esa idrok qiladigan, anglab etadigan va xotiraga yozib qo'yadigan usul.

Reproduktiv usul (ma'lumotni takrorlash va qo'llash)

Muammoni taqdim etish usuli (muammoni bayon qilish va uni hal qilish yo'lini ko'rsatish)

Qidiruv usuli (bolalar muammoni o'zlari hal qilish yo'lini topishga harakat qilishadi)

Tadqiqot usuli (o'qituvchi rahbarlik qiladi, bolalar mustaqil ravishda o'rganadilar).

Muammoli vaziyat yaratish, izlanish va to'g'ri javob izlash kabilarni men eng samarali va qiziqarli ish deb bilaman.

Kognitiv qiziqishni rivojlantirish uchun men o'z ishimda quyidagi yo'nalishlardan foydalanaman:

- o'zimning o'qitish uslubimda men kundalik hayot, monotonlik, taqdim etilgan ma'lumotlarning qashshoqligi, shuningdek, o'qitish mazmunini

bolaning shaxsiy tajribasidan ajratish kabi «antimulus»larning namoyon bo'lishidan qochaman;

- o'quv yuklamasi, ortiqcha ish va shu bilan birga ish rejimining past zichligiga yo'l qo'ymayman (o'quv materialining miqdori va sifati bo'yicha o'quvchilarning imkoniyatlari va qobiliyatiga mos kelishi kerak;
- kognitiv qiziqishlarni rag'batlantirish manbai sifatida mashg'ulot mazmunidan foydalanaman;
- kognitiv qiziqishni turli ko'ngilochar texnikalar (illyustratsiya, o'yinlar, krossvordlar, dramatzatsiya, hazil masalalar, ko'ngilochar mashqlar va boshqalar) bilan rag'batlantiraman;
- aqliy faoliyat va tarbiyaviy ish usullarini maxsus o'rgatish;
- o'qitishning muammoli-izlash usullaridan foydalanish.

Aqli zaif bolalar bilan ishlash jamoaviy maqsadlarni belgilash ko'nikmalarini, so'ngra ushbu jarayonga, amaliy faoliyatga va uning tegishli hissiy munosabat bilan individual maqsad qo'yish qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan.

O'quvchilarning darsdagi faoliyati bosqichma-bosqich quriladi, har doim eslatmalar, yorqin rang-barang yuqori sifatli vizual tasvirlar, taqdimotlarni ko'rish va darsning har bir bosqichi oxirida aniq xulosalar bilan birga keladi.

Darslarimda men o'quvchilarimning amaliy faoliyatiga katta o'rin ajrataman: bu jadvallar, kartalar va diagrammalar bilan ishlash. O'rgangan materialimni takrorlash usulidan doimo foydalanaman. Har bir darsda men o'quvchilarning nutqini rivojlantiraman va ularning so'z boyligini to'ldirish uchun sharoit yarataman.

Matematikani o'rganish o'quvchilar uchun og'ir bo'ladigan darajada qiyin bo'lmasligi kerak, -ularning o'z kuchlari va imkoniyatlariga bo'lgan ishonchini susaytirib bo'lmaydi, shuning uchun men darsning harakatchan boshlanishiga alohida e'tibor beraman.

Mental arifmetika darsning ajralmas qismidir. Bu «**aql uchun gimnastika**». Darslarda aqliy arifmetika o'quvchilarning matematik qobiliyatlarini, mantiqiy tafakkurini, diqqatini, xotirasini, fanga qiziqishini rivojlantirish maqsadida amalga oshiriladi. O'qish davomida og'zaki hisob-kitoblarning aniqligi va ravonligiga erishish uchun har bir matematika darsida har bir sinf dasturida nazarda tutilgan og'zaki hisob-kitoblar bo'yicha o'quv mashqlariga 5-10 daqiqa vaqt ajratish kerak. Og'zaki hisoblash uchun misollar tanlashga jiddiy yondashaman, chunki og'zaki yaxshi hisoblash qobiliyati tizimli mashqlar natijasida asta-sekin rivojlanadi. Og'zaki arifmetikada men, albatta, vazifalarni, harakatlar tartibiga misollarni, geometrik materialni va o'yinlarni kiritaman. Takrorlash va mustahkamlash uchun topshiriqlarni tanlab, men muammosiz yangi materialga o'taman.

Moslashtirilgan o'quv dasturi har bir darsda ilgari o'rganilgan materialga tizimli ravishda qaytishni o'z ichiga oladi. Birinchidan, qisqa vaqt oralig'ida, keyin esa tobora uzoqroq bo'lib, doimiy ravishda o'quvchilar bilimni kuzatib boradi va baholaydi, aks holda, o'quvchilar materialni qanchalik yaxshi o'zlashtirmasin, bir muncha vaqt o'tgach, uni unutishadi.

O'quv materialini mustahkamlash va takrorlashning eng qulay shakli **matematik diktant** ko'rinishidagi topshiriqlardir. Takrorlash tizimini tanlashingiz kerak, masalan, 1, 3, 5, 7, 9 darsdan keyin.

Aqliy nuqsonlari bo'lgan bolalarga matematikani o'qitishda alohida o'rinni tabaqalashtirilgan yondashuv egallaydi, bu o'quv materiali va o'qitish usullarini har bir o'quvchining individual xususiyatlariga optimal moslashtirishni o'z ichiga oladi. Buning uchun men –darslarda ko'p darajali kartalar va ko'ngilochar elementlardan foydalanaman.

Dars mavzulari ustida ishlashda bolalar shifrlangan harflarni o'qish, arifmetik boshqotirmalar, krossvordlar yechish kabi vazifalarni bajaradilar.

Har bir o'quvchi o'z ishining natijalari haqida imkon qadar tezroq bilishni xohlaydi. Tekshirish turli usullarda amalga oshirilishi mumkin: o'z-o'zini tekshirish, doskada yozilgan to'g'ri javoblar, o'zaro tekshirish, o'qituvchining tekshiruvi. Talabalar o'z ishlarini mustaqil ravishda tekshirishlari va baholashlari mumkin, o'qituvchi esa ishni tahlil qilgandan so'ng, bolalar nimani yetarlicha o'zlashtirmaganligini ko'rishlari mumkin.

Nazoratning turli shakllarini (mustaqil ish, test, blits-so'rovlar) o'tkazishda men tezkor tekshirishning turli shakllaridan foydalanaman, masalan, matematik javob so'z, maqol shaklida olinadi va siz xato qayerda ekanligini darhol ko'rishingiz mumkin.

Sinf o'qituvchining «pozitsiyasi» dagi sinfdoshini ijobiy qabul qiladi. Ba'zan o'quvchilarning ishlariga baholarni o'qituvchi maslahatchisining o'zi qo'yadi.

Aqli zaif o'quvchilarda matematik bilim, ko'nikma va malakalarni muvaffaqiyatli egallashning zaruriy sharti sifatida matematikaga qiziqishni shakllantirish hisoblanadi.

Matematikaga qiziqishni rivojlantirishning eng samarali usullaridan biri didaktik o'yinlar va boshqa qiziqarli mashg'ulotlar (tanlovlar, matematik bayramlar, viktorinalar) dan foydalanishdir. Masalan, maktab o'quvchilari katta qiziqish bilan «sehrli maydon» misollarini yechishadi, krossvordlarni hal qilishadi va hokazo.

Aqli zaif bolalarda o'yinga bo'lgan ehtiyoj muayyan tarbiyaviy muammolarni hal qilish uchun ishlatilishi va yo'naltirilishi kerak. Ma'lumki, agar bola mehnatga qiziqsa va ijobiy hissiy munosabatda bo'lsa, unda dars samaradorligi sezilarli darajada oshadi. Aqli zaif o'quvchilarda har qanday ko'nikma va

malakalarni shakllantirish nafaqat katta kuch va uzoq vaqtni, balki bir xil turdagi mashqlarni ham talab qiladi. Didaktik o'yinlar monoton materialni o'quvchilar uchun qiziqarli qilish va unga jozibali shakl berish imkonini beradi. O'yin davomida paydo bo'ladigan ijobiy his-tuyg'ular bolaning faolligini oshiradi va uning ixtiyoriy diqqatini va xotirasini rivojlantiradi. O'yinda bola o'zi sezmaganda holda ko'p sonli arifmetik amallarni bajaradi, sanashni o'rganadi, masalalar yechadi, fazoviy, miqdoriy va vaqt tushunchalarini o'rganadi, sonlar va geometrik raqamlarni tahlil qiladi va taqqoslaydi. Ta'lim maqsadlarida maxsus yaratilgan didaktik o'yinlar bolaning umumiy rivojlanishiga hissa qo'shadi, uning dunyoqarashini kengaytiradi, so'z boyligini boyitadi, nutqini rivojlantiradi, o'z g'argan sharoitlarda, yangi vaziyatda matematik bilimlardan foydalanishga o'rgatadi. Bularning barchasi didaktik o'yinlarning katta ahamiyatini ko'rsatadi.

Matematika darslarida har qanday mavzuni o'rganishga qiziqishni oshirish uchun didaktik o'yinlardan keng foydalaniladi. Predmetlarning o'lchami haqida miqdoriy, fazoviy va vaqt tushunchalarini rivojlantiradigan ko'plab o'yinlar yaratilgan. **“Qiziqarli sanash”**, **“Jonli raqamlar”**, **“Arifmetik lotto” (domino)**, **“Narvon”** va boshqa o'yinlar yaxshi ma'lum, ulardan ba'zilariga misollar keltiramiz.

Lotto o'yini.

O'yin materiali: kartalar (8x4sm), ular to'rtta teng qismga bo'lingan. Kartochkaning har bir qismida turli o'lchamdagi narsalar yoki geometrik shakllar chizilgan. Predmetlar yoki geometrik shakllarning o'lchamlari kartalarda chizilganlarga teng.

O'yin mazmuni: har bir o'quvchi kartaga chizilgan bir xil o'lchamdagi predmetni trafaret bilan moslashtirishi kerak. Keyin o'qituvchi bolalar lotto kartalariga trafaretlarni to'g'ri qo'yganligini tekshiradi.

Qiziqarli sanash.

O'yin materiali: raqamlar bilan to'rtburchaklar. Kvadratchalar 1-sinfda 1 dan 10 gacha, II sinfda esa 1 dan 20 gacha raqamlarni o'z ichiga oladi.

4 6 10 2

9 3 7

1 8 5

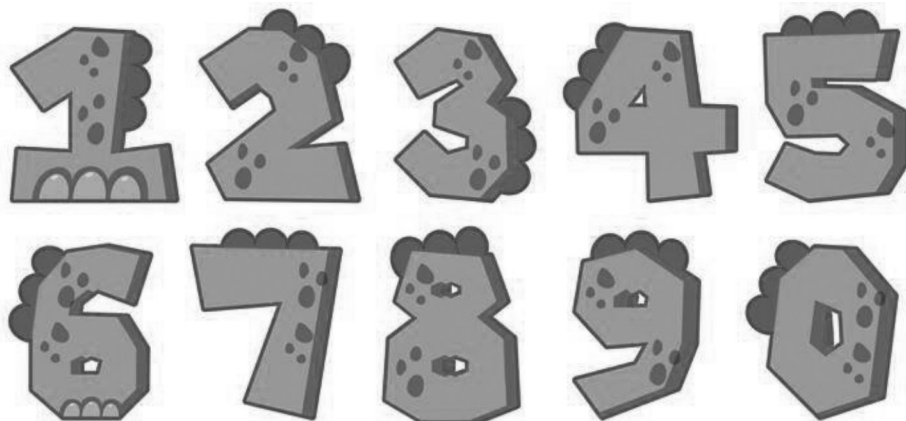
O'yin mazmuni: ikkita o'quvchi raqobatlashadi. Kim 1 dan 10 gacha (1 dan 20 gacha) raqamlarni tezroq nomlab ko'rsata olsa, u g'olib hisoblanadi.

Jonli misollar.

O'yin materiali: raqamlar va arifmetik belgilar yoki raqamli kassalar bilan kartalar.

O'yin mazmuni: doskaga to'rtta o'quvchi chiqadi. Har bir kishiga raqamlar yoki arifmetik belgilar bilan karta beriladi. O'quvchilar qo'llarida kartalarni ushlab, arifmetik misolni oladigan tarzda jonli ko'rsatib berishlari kerak(1-rasm).

Sinfdagi o'quvchilar misol yechishadi, uni tezroq bajargan kishi doskaga chiqadi va teng belgisidan keyin javob bilan turadi. Boshqalar tekshirishadi.

1-rasm.

Ham umumiy, ham maxsus psixologik-pedagogik adabiyotlarda ta'kidlanganidek, bolalarda kognitiv qiziqishlarni rivojlantirish fikrlashning qidiruv faolligini kuchaytirmasdan mumkin emas. Ushbu muammoni hal qilish maxsus topshiriqlar va mashqlarni qo'llash orqali osonlashadi.

Ushbu o'yinlar maktab o'quvchilarini bir-birini tinglashga, bir-biridan farq qiladigan faktlarni bitta rasimga qo'yishga va mavjud ma'lumotlarni tizimlashtirishga o'rgatadi.

“Matematik esse”.

Men o'quvchilarga matematik mavzuda ertak, she'r yozishni taklif qilaman. Bolalar bu asarlarni bir-birlariga o'qishdan zavqlanishadi. Bunday topshiriqlar materialning amaliy yo'nalishini ta'kidlashda samarali bo'lgan tadqiqot ko'nikmalarini rivojlantiradi, bu esa mavzuni chuqur tushunishga va unga qiziqish uyg'otadi.

“Matematik diktant”.

Ishning bu turi diqqat va aqlni rivojlantiradi, o'quv materialini mukammal bilishni ta'minlaydi, o'quvchilarning o'quv va bilish faoliyatini faollashtiradi.

Aqliy nuqsonlari bo'lgan bolalar uchun maktabda o'qitiladigan fanlar orasida matematika nafaqat katta amaliy ahamiyatga ega, balki katta tuzatish salohiyatini ham o'z ichiga oladi. Ushbu intizom eng qiyinlaridan biri bo'lsa-da, u bolalarni

mantiqiy operatsiyalarning umumlashtirilgan usullari va turli xil tartib turlari bilan tanishtiradi.

Bunga quyidagilar yordam beradi:

- o‘qituvchilarning o‘quvchilarga do‘stona munosabati, mukofotlar, sertifikatlar, baholar va boshqalar bilan rag‘batlantirish;
- bolalarga matematikaning inson hayoti va faoliyatidagi mazmunini ochib berish;
- o‘quvchilarning amaliy tajribasiga maksimal darajada tayanish, o‘quv materiali va hayot o‘rtasidagi aloqalarni saqlash;
- didaktik o‘yinlar, musobaqalar, tanlovlar va boshqa qiziqarli tadbirlardan keng foydalanish;
- kognitiv faoliyatni doimiy faollashtirish.

Shu sababli, o‘quv faniga qiziqish mavjudligi aqli zaif o‘quvchilarning bilim sifatini oshirishga yordam beradi. Umuman olganda, amaliyotchi o‘qituvchilar qiziqishni rivojlantirishga qaratilgan bunday pedagogik faoliyatning asosli ekanligini va korreksion ahamiyatga ega ekanligini tajriba orqali isbotladilar.

Adabiyotlar:

1. Baryaeva L.B., Zarin A.P. Aqli zaif bolalarda miqdoriy tushunchalarni shakllantirish metodikasi: O‘quv-uslubiy qo‘llanma. - Sankt-Peterburg, 2000 yil.
2. Baskakova I.L. Oligofren maktab o‘quvchilari diqqati. - M., 2002 yil.
3. Bagajnokova I.M. Aqli zaif maktab o‘quvchilari psixologiyasi. - M., 2007 yil
4. Vasilevskaya V.Ya. Yordamchi maktab o‘quvchilarining o‘quv materialini tushunishi. – M., 2000 yil.
5. Vygotkiy L.S. Aqliy zaiflik muammosi // Tanlangan psixologik tadqiqotlar. - M., 2006 yil.

РЕЗЮМЕ

Maqolada ta‘lim jarayonida aqli zaif bolalarni o‘qitish jarayoni va xususan, boshlang‘ich matematik tushunchalarni shakllantirish jarayoni o‘ziga xos xususiyatlarini qo‘llashning yutuq va kamchiliklari tahlil qilinib, ta‘lim tizimida pedagogik texnologiyalarni qo‘llash samaradorligini oshirish maqsadida takliflar berilgan.

РЕЗЮМЕ

В статье анализируются достижения и недостатки процесса обучения умственно отсталых детей и, в частности, процесса формирования основных математических понятий, а также вносятся предложения по повышению эффективности использования педагогических технологий в системе образования.

SUMMARY

The article analyzes the achievements and shortcomings of the process of teaching mentally retarded children and, in particular, the process of forming basic mathematical concepts, and makes suggestions to increase the effectiveness of the use of pedagogical technologies in the educational system.